

lehasson a zsidó léleknek abba a mélységébe, amely túl van minden gazdasági szorongáson és túl minden társadalmi szorongáson: oda, ahol a közös-örök emberi lakik, függetlenül minden születéstől és a kor áramlataitól. Hogy ez a réteg a zsidóban olyan mélyre van temetve, hogy a gettók és asszimilációk romjai annyira eltemették, hogy gyöngéd kézzel hozzáférni lehetetlenség a zsidó léleknek ehhez az örök emberi részéhez, — ez nekem fáj a legjobban, ettől a kegyetlenségtől én szenvedtem a legföbbit. Kinek fájhatna jobban, mint nekem, hogy az én népem java lelke csak kegyetlen szóval és írással közelíthető meg, kinek fájna ez jobban, mint nekem, aki ennek a népnek a legtelkéből való vagyok, aki ennek a népnek az írója vagyok és lehetnék-e másként az, ha önmagamat is nem éppoly kegyetlen késsel riasztottam volna fel a hazugságok, kéltakítások és öncsalások romjai alól, mint ahogy ez a könyv feltiasztja minden zsidó olvasóját.

Ó, túlon túl jól ismerem én hát a kényelmes és hazug álmokból felriasztott zsidó lelket: a magatehetetlen kínos borzongást, a rémült menekülést a még hazugabb álmokba, a menekülteben is visszavicsorgó dühöt, a fajszeretettel takarózó szemforgató önszeretet kenetes felkiáltásait, a mindenben kételkedő, okoskodó örmegnyugtató, a rezignált vagy cinikus kézlegyintést, mind, mind jól ismerem, a zsidó lélek feleszmélésének különös hangjait, de ismerem az őszintén önmagára ismerő zsidó lelket is, aki nem menekül és nem hazudik és nem zárkózik be minden fájdalom ellenére sem, hanem szembenézve azzal, aki ő, így szól megborzadva: Faj nekem, meztelen vagyok egészen és idegen mindenütt, idegen vagyok magamban és idegen másban, oh Istenem, atyám, mutasd meg nekem, hol van az én országom és nyugalmam világa?!

Ennek ezt felelem: Boldog, aki borzad és mégsem tukarózik, boldog, aki nagyon fáj önmagának és mégse sir, sohasem csikorgatja a fogait, boldog, aki felismerte, hogy idegen magában és másban mindenütt, boldog, mert ő az egyedüli közöttünk, aki igazán otthon van magában és igazán otthon van mindenütt, minden nép földjén és minden ég hajlata alatt, minden időben otthon, még a halálban is, mert ő az egyedüli közöttünk, aki bárhol van — isten nevében van ott, az Ő nevében szól, akármint mond és szívesen hallgatják őt minden népek!*

Pap Károly után dr. Patai József⁹ mint tanú rámutatott a könyv irodalmi értékeire, ami szerinte elsősorban döntő. Tanúságot tett amellett, hogy Pap Károlyt belső tépelődés viszi a zsidó problémához. Sós Endre, mint szakértő abból a szempontból bírálta a munkát, hogy anyagot ad a zsidóság ellenségeinek. Dr. Szinetár Ernő, mint orvosszakértő a mű lélektani hátterét világította meg psychoanalitikai szemszögből. Epstein Ákos mint cionista tanú boncolta a művet. Az ifjúság nevében pedig Weisz Farkas szólt fel és kifejtette, hogy egy ilyen nagytehetségű zsidó írótól méltán várható komolyabb elmélyedés és tárgyismeret a zsidóság kérdéseiben. A Herzl-termet zsúfolásig megtöltő közönség feszült érdeklődéssel hallgatta a tárgyalást, amelynek végén dr. Miklós Gyula kihirdette, hogy az irodalmi törvényszék elhalasztja a döntést arra az időre, amikor az »Azaer« további kötetei is megjelennek.”

Vigh Károly

VERES PÉTER CIKKEI BAJCSY-ZSILINSZKY ENDRE LAPJÁBAN

A magyar irodalomtörténet már életében a huszadik század második harmada egyik legjelentősebb íróegyeniségének tartotta Veres Pétert, akinek a nevéhez rendszerint hozzá illesztik a „közéleti” író jelzőt. És nem alaptalanul. Gazdag hagyatékából már eddig publikált, közérdekű témákról írt leveleivel is rászolgált erre az írói rangra.

A politikai, társadalmi és kulturális élet jelenségeire kevés magyar író figyelt fel olyan sokoldalúan és bölcs hozzáértéssel, mint éppen ő. A *Veres Péter koszorúja* c. kötet is bemutatja számunkra írói egyéniségének ezt az egyik jellemző vonását. S ha valaki fellapozza a népi írók munkásságát összegyűjtő becses értékű bibliográfiát, meglepődik azon a tematikai gazdagságon, ami a Veres Péter-fejezetből kiárad. Mégis, azt kell mondanunk, hogy a bibliográfia mellőzött számos fontos és értékes Veres Péter-cikket, amelyek az egykorú magyar sajtóban megjelentek.

Most csupán azokból az írásokból szeretnénk néhányat bemutatni, amelyek Bajcsy-Zsilinszky Endre lapja: a *Szabadság* és Veres Péter közötti intenzív kapcsolatokra vetnek fényt.

Veres Péter életrajzához tartozik, hogy nagyra becsülte Bajcsy-Zsilinszky Endrét, akif a harmincas években marxista és polgári ellenzékiek úgy tartottak számon, mint a magyar parasztság politikai jogaiért és társadalmi felemelkedéséért a legkövetkezetesebben harcoló politikust. A fiatal Veres Péter ezért vonzódott Bajcsy-Zsilinszkyhez. És fordítva. Az ellenzéki

*Patai József (1882—1956) költő-műfordító, szerkesztő. A Múlt és Jövő alapító szerkesztője, a Magyar Zsidó Könyvtár alapítója. Legfontosabb műve a héber költők magyar nyelvű antológiája.

politikus kezdettől fogva nagyra értékelte a fiatal parasztíró, akiről tudta, hogy az osztályharcos marxizmus híve, mégis szívesen és korlátozás nélkül helyt adott a *Szabadságban* cikkeinek.

1. Bajcsy-Zsilinszky lapja nemcsak közölte az akkor még ismeretlen parasztíró írásait, hanem amikor első nagyszabású irodalmi jelentkezése: *Az Alföld parasztága* c. kötet megjelenése miatt a rendőrség elkobozta az „izgató” tartalmú társadalomrajzot, kiállt az író mellett.

Vér Andor cikke (*Veszélyeztet-e a közrendet Veres Péter könyve? A kritika szerint: nem, a rendőrség szerint: igen.* Szabadság 1936. márc. 1.) arról tájékoztatja az olvasót, hogy az államrendőrség rendészeti osztálya a kiadónál elkoboztatta Veres Péter *Az Alföld parasztága* című könyvének Oravetz István kiadónál megtalált 116 példányát. Az újságíró felteszi a kérdést: miként lehet az, hogy a kritika által egyhangúan elismeréssel fogadott könyvet elkobozzák? Vér Andor a rendőrségen felkeresi dr. Tóth Vince rendőrkapitányt, akitől azt a felvilágosítást kapja, hogy Oravetz mint kommunista rendőri felügyelet alatt áll, akinek a birtokában nem lehet „izgatást” tartalmazó, a „közrendre, vagy közbiztonságra veszélyes” sajtótermék.

A rendőrkapitány a felített kérdésre kijelentette, hogy a könyvet izgató tartalmúnak találta és hozzá tette: „Az elkobzás elrendelésénél döntő súllyal esett a latba, hogy a kiadó kommunista, Veres Péter pedig a kommün alatt direktóriumi tag volt és ezért büntetést is kapott.” Vér Andornak arra az ellenvetésére, hogy ettől még a könyv lehet „konstruktív szellemű”, a rendőrkapitány azt válaszolta, hogy „Veres Péter ideológiáját a priusza determinálja”. A cikkíró felháborodottan itéli el azt az eljárást, amely szerint egy írásmű megítélésénél „nem a könyv tartalma, hanem az író priusza az irányadó.”

Vér Andor ezután az osztaftanul kedvező kritikára utal, amire a rendőrkapitány azt a meglepő választ adja, hogy „a lapok kritikusi polgári beidegzettségű emberek, ezért nincs szemük a könyv marxista tendenciájának és burkolt osztályellenes izgató tartalmának felfedezésére.” Majd, hogy állítását bizonyítsa, megjegyzi: „a kommunisták sokkal fogékonyabban az ilyen könyvek iránt, amit bizonyít az is, hogy a rendőrség a leplezett kommunistáknál rendszeresen meg is találja Veres Péter könyvét.”

Végül joggal teszi fel a kérdést cikkében a *Szabadság* munkatársa, hogy az irodalmi művek elbírálását miért bízzák rendőri közegekre, „akik a kritika — számukra merőben ismeretlen — területén ilyen furcsa döntéseket produkálnak?”

2. Hiába áll ki Bajcsy-Zsilinszky lapja Veres Péter mellett, a politikai rendőrség tovább folytatja hajszáját a már országos hírű parasztíró ellen, és alig egy év múlva elrendeli letartóztatását. A *Szabadság* címodalán, Bajcsy-Zsilinszky vezércikke (*Lássunk tisztán...*) mellett, egy teljes hasábon aláírás nélküli — de mint sikerült megállapítanunk: Simándy Páltól származó — írás jelenik meg Veres Péterről (*Veres Péter. Szabadság 1937. ápr. 18.*) a nála foganatosított házkutatás és ezt követő letartóztatása miatt. A közlemény összekapcsolja Féja Géza *Viharsarok* című ismert szociográfiai művének elkobzásával a parasztíró elleni hatósági erőszakot. Különösen felháborítja a cikkíró ezt a két intézkedés azért, mert a közvélemény éppen ellenkezőleg: azt várta volna, hogy a hatóság végre fellép a hitleri Németország ötödik hadoszlopát képező nyilas-fasiszta szervezetek hazaáruló, provokációs akciói és tevékenysége ellen. E helyett a belügyi kormányzat a demokratikus baloldalra mért csapást Féja könyvének elkobzása és a Veres Pétert ért inzultus formájában. Alábbiakban teljes egészében közöljük a *Szabadság* cikkét:

Veres Péter

Az utóbbi időben mind sürgetőbben nyilatkozott meg a kívánság a közvélemény részéről, hogy a hatóságok lépjenek fel végre erőlyesen az ellen a féktelen politikai demagógia ellen, amely a köznyugalmat veszélyezteti és nyíltan tör a társadalmi rend erőszakos felforgatására. Most azután már nem panaszkodhatunk, a hatóság legutóbb két ízben is erélyes lépésre szánta el magát: lefoglalta, illetőleg elkoboztatott egy nemrégiben megjelent szociográfiai munkát, továbbá házkutatást foganatosított Veres Péter, az ismert földművesíró ellen és — a lapok jelentései szerint — különös körülmények között őrizet alatt tartotta, majd eljárást indított ellene.

Mondanunk sem kell, hogy mindkét hatósági intézkedés nagy meglepetést és megdöbbenést keltett a magyar közvéleményben. Szerte az országban a nemzet legkitűnőbb szellemeinek, legtisztább lelkű képviselőinek figyelme és szorongó érdeklődése kíséri azokat a magyar sorskérdéseket, azokat a népünk jövődjébe mélyen belevágó gazdasági és szociális problémákat, amelyek az utóbbi időben agrárszociológusainkat és publicistáinkat foglalkoztatják. S ezek között is első hely illeti meg a legjobbak érdeklődésében éppen Veres Péternek, ennek az istenáldotta tehetségű és a maga erején széles műveltségre szert tett parasztírónak írói és publicisztikai tevékenységét, amelyet mindenkor a bölcs magyar embert jellemző higgadt, tárgyilagos, pártszempontok fölé emelkedő és rendkívül elmélyült szemlélete vezet.

Mindenestre meglepő hát, hogy amikor itt nyíltan és büntetlenül hirdetnek erőszakot s követelhetnek diktatúrát, támadhatnak parlamenti és egész alkotmányos rendszerünk ellen tudatlan és műveletlen demagógok s szórhatnak szét ezer számra izgató röpiratokat titokzatos célokat szolgáló s idegen zsoldban álló agitátorok: a Közigazgatási érly a legfontosabb és legsürgősebb tennivalója a Főja-könyv elkobzása után a Veres Péter ellen megindított eljárást tekintette. Az erőszak alkalmazása minden hatalomnak, ha egyszer közösséget érez, bizonyára csak végső és mindig fájdalmas eszköze. De különösen is tragikus és szomorú dolog, ha a hatalom éppen a szellem munkájával fordítja szembe az erőszak eszközeit. Szomorú ha a hatalomnak félnie kell a politikai vélemény szabad megnyilatkozásától, de még szomorúbb, ha félnie kell a tudományos és művészi megnyilatkozás szabadságától is. Minden nép a maga erőit pusztítja, amikor a szellemet némitja el. Mint ahogy kétségtelen, hogy az a tudományos kutatómunka is, amelyet agrárszociológusaink végeznek, ma a nemzeti jövő legnagyobb értéke. Szociográfusaink és agrárszociológusaink ma tulajdonképpen hézagpótló munkát végeznek. Az előtt a nagy feladat előtt állunk, hogy nemzetünk gazdasági és politikai életét új és biztosabb alapokra helyezzük. Ámde hosszú évtizedek óta nincs feltárva őszintén és igazán a széles magyar rétegek szociális és kulturális helyzete, még gazdasági viszonyainkról sincs tiszta és pontos képünk. Hivatalos statisztikánk is csak az ötven holdon felüli birtokokról készülnek. Ilyen körülmények között egyenesen kormányzati érdek és szükséglet: a való helyzet feltárása és tisztázása a legszélesebb vonatkozásokban. Azért azok, akik ezt a munkát végzik, nemcsak hogy hatósági eljárást nem érdemelnek, de egyenesen hálára kötelezik nemzetünket és annak hivatalos tényezőit és felelős vezetőit.

*

3. Zsilinszky lapja 1937-ben külpolitikai téren egyre élesebb hangon száll szembe a Délkelet-Európát elnyeléssel fenyegető hitleri Harmadik Birodalommal, belpolitikai síkon pedig a nacionalista és antiszemita demagógiát íző jobboldallal. *A Szabadság* cikke ezzel szemben rámutatnak a valóságos problémákra: a földkérdés és általában a szociális problémák megoldatlanságára, a polgári szabadságjogok hiányára. Veres Péter alábbi írása (*Felelőtlen nacionalizmus. Szabadság 1937. márc. 28.*) is ezekhez a cikkekhez kapcsolódik:

„Nagyon jól tudjuk, hogy a magyar nacionalizmusnak soha nem volt igazi népi-paraszti tömegbázisa. Mégis a világháború előtt volt egy törzse a nacionalista gondolatnak, a függetlenségi párt körül szabad értelmiségiek, vidéki kisiparosok, kiskereskedők s a politikai jogokkal rendelkező módosabb parasztság, sőt még az akkor függetlenebb református, illetve protestáns egyházak papjai és tanítói, de még a községi és vármegyei tisztviselők is beletartoztak ebbe a törzsbe. S ha ez a törzs nem is volt igazi tömegelő, de lehetett vele nacionalista politikát csinálni s amint tudjuk, a nemzeti ellenállást nemcsak jelszavakban, hanem a gyakorlatban is keresztül tudta vinni. De tovább menve, még 48 előtt is volt a magyar nacionalizmusnak igazi, szabad emberekből álló tábora. Vidéki kisnemesek, papok, tanítók s az alföldi parasztvárosok polgársága olyan emberek voltak, akik tudták, mertek önzetlenül magyarok és nacionalisták lenni, mert ebből semmi hasznot nem húztak.

A nacionalizmus megsemmisülése, ellaposodása az ellenforradalom után kezdődött, a nagyon hangsúlyozott »nemzeti és keresztény« mozgalmak idején. A mindjobban kiépülő monopol-gazdalkodás, álszövegkezetek és valódi szindikátusok felszívták, behálózták az amúgy is gyenge magyar polgárságot, az egyházak s köztük a protestáns egyházak is a nagy szegénység és a kiépülő állami totalizmus miatt mind szorosabb függőségbe jutottak, a parasztság továbbra is jogtalan, földnélküli lett, az ipari munkásság üldözött ellenséges tömeg: a magyar nacionalizmus képvisellete az állam után élő hivatalnokrétegre maradt, s ebből el is indult a megsemmisülés útján. Évről-évre mindjobban távolodik ez a réteg a tömegektől, a fokozódó állami centralizáció, a most már szándékos és tudatos totalizmus mind mélyebb szakadékot teremt a dolgozó tömegek és az állami akaratot képviselő végrehajtó közegek között. Így hiába minden: a jelszavak, a vezércikkek, a szónoklatok és szavalások, az ünnepélyek és demonstrációk, mert nincs benne lélek, nincs benne bensőség. Az ünnepélyek nem egyhitű közösségek összefüvetel, lelki összeolvadásai, hanem kirendelt levettek és hivatalbeliek s kíváncsi bámeszködő civilek gyülekezetei, melyekre a legszebb nacionalista szónoklatnak sincs már hatása. Nincs és nem is lesz, amíg a nacionalizmus jelszó lesz valóság helyett, kenyér, munka, szabadság, jog és állampolgári egyenjogúság helyett.”

Írása befejező részében Veres Péter kifejti, hogy a nemzeti eszmét csak gazdaságilag, politikailag önálló, független tömegek tudják magukévé tenni. „Kenyer, föld, állampolgári egyenjogúság, szabadság, népégség: mind-mind olyan dolgok, amelyek nélkül elhalványodik a nemzeti közösségi öntudat.”

4. Veres Péter cikke között — már csak témája miatt is külön érdeklődésre tarthat számot *A falu és a külpolitika* c. írása (*Szabadság 1937. dec. 23.*). Habár a publicisztika műfaji jellegéből következik, hogy mondanivalója a legtöbb esetben nem időtálló, mert az aktuálpolitikának

van alárendelve, Veres Péter írása mégis több szempontból figyelmet érdemel. Egyrészt nagyon bölcsen a parasztság — és nemcsak a magyar parasztság — évezredek történelmi tapasztalatait mondja el a háború és a külpolitika vonatkozásában. Másrészt tanulságos azért is, mert a második világháború kitörése előtt, az utolsó igazi békeévben volt erkölcsi-politikai bátorsága *nem-et* mondani a hitleri Németország szövetségében kialakuló magyar háborús külpolitikának. És nem véletlen, hogy ezt éppen Bajcsy-Zsilinszky lapjában teszi!

Veres Péter a hivatalos magyar külpolitikával szemben hangsúlyozza, hogy a parasztság „nem melengét hódító ábrándokat, sem nálunk, sem más országokban”, mert a paraszt „ha más földre éhes, akkor bizony elsősorban a saját földesurainak, esetleg gazdag paraszt-szomszédainak a földjére áhítozik”. Az alábbiakban teljes terjedelemben közöljük Veres Péter írását.

A falu és a külpolitika

A politikailag általában, de külpolitikailag meg különösen tájékozatlan parasztságban az utóbbi időben, egyrészt a világban folyó háború híveinek hatása alatt, másrészt az itthoni légóltalmi előadások és gyakorlatok következtében *háborús rémhírek* szállonganak. Nincs ezeknek semmi komoly tárgyi alapjuk, de világosan jelzik a tájékozatlanságot és a háborútól való rémüldözést. „Addig, addig, hogy háború lesz”, „megint háborúra készülődnek az urak” — mondogatják az emberek egymásnak, de hogy ki ellen, mi ellen lenne háború, azt nem tudják, de nem is igen keresik. A hajdani hűbéri gondolkodás maradványa még ez, amikor a parasztságnak nem volt köze az ország sorsához, sem belpolitikai, sem külpolitikai kérdésekbe nem volt beleszólása s így a háború is úgy szerepelt, mint a többi elemi csapás, mint a jégeső, árvíz, földrengés, tűzvész és aszály, amelyek jönnek, jönnek az ismeretlen semmiből és elpusztítják a tehetetlen szegény parasztnak mindenét, házáat, jószágát, természetét és felnőtt gyermekeit, amikért és akikért pedig egy egész életen ált dolgozott, küszködött.

A parasztság évezredek történelmi tapasztalataiból eredően *nem hisz a háború hasznosságában*, nem hisz még az esetleges hódítások értékében sem. Mindig azt tapasztalta, hogy ha elmúlt a háború, akár tágultak az ország határai, akár szűkültek, neki újra hozzá kellett fogni az elhanyagolt földek megműveléséhez és megjavításához. Azután meg az elhasznált és felélt állatállomány helyébe új és szép jószágokat kellett tenyészteni. Rendbe kellett hoznia az utakat és városokat és erre több adót kellett fizetnie, mint azelőtt. *S ha mégis volt a háborúból valakinek haszna, azok csak a mindenféle hadiszállítók voltak*, akik munka és küszködés nélkül földbirtokokat szereztek a nyereségből. Ez minden háború után annyira törvényszerűen ismétlődő jelenség, hogy a földhöz tapadó és munkába temetkező parasztság nagyon természetesen az egész háborúból csak ezt látta. Az esetleges nemzeti vagy állami célok fontossága, tájékozatlansága következtében valahol az ismeretlen homályban úszott.

Ez a tájékozatlanság az oka annak is aztán, hogy a parasztok ritkán vannak tisztában vele, hogy kik az *éppen aktuális barátaink és ellenfeleink*. S bizony így sokszor a népi rokonszenv egészen más vágyon jár, mint a hivatalos külpolitikáé, néha pedig egyenesen keresztetzi azt. Nagyon okos dolog volna például most is, ha külpolitikusanak Mátyás király módján tájékozódniának, *hogyan gondolkodik a magyar parasztság a szomszéd és a távolabbi népekről*, ha már egyáltalán gondolkodik és van véleménye. Meglepő eredményekre bukkanának és bölcs tanulságokat vonhatnának le belőle. A valóság az, hogy a parasztság, amellet, hogy más népekkel rokonszenvezik, mint esetleg a hivatalos külpolitika, de főleg egyáltalán *nem melengét hódító ábrándokat*, sem nálunk, sem más országokban. Nagyon is ritka paraszt az, aki más országok parasztjaitól szeretné a földet elvenni. Ha már földre éhes, akkor bizony elsősorban a saját földesurainak, esetleg gazdag paraszt-szomszédainak a földjére áhítozik. Ez is a földhöztapadás elemi törvényeiből következik: a föld és a haza a parasztnál egyet jelent.

Hogy a mai háborútól rémüldözik a parasztság, az azonban még ezen felül is érthető. Hiszen, ha ez a háború módszer folytatódik — s pedig úgy látszik folytatódik — hogy a hadseregek a föld alá, erődtésekbe bújnak s helyettük a mögöttes országrészek védtelen lakosságát támadják az ellenséges hadseregek, akkor ez, hiedelmük szerint a parasztságra lesz a legszörnyűbb. A falvakban, tanyákban minden gyülekező, úgy a házak, mint a termsé percek alatt elég, védekezési, oltási lehetőség nincsen, sőt még az emberek számára sincsenek s nem is igen lesznek sem pincék, sem technikai felszerelések. Tűz ellen, gáz ellen, robbanás ellen semmi védelem. Nem is nagyon hallani most még a legszegényebb és legelkeseredettebb szegény ember szájából sem, mint a háború előtt, hogy „*csak jönne már egy nagy háború, hadd ritkítaná meg az embert, mert nagyon sokan vagyunk.*” Nagyon is elevenen élnek még a nagy háború emlékei s minden szegény ember tudja, hogy a háború is a legszegényebbet sújtja a legjobban. De olyan fiatalemberket sem igen találni, akik a becsvágyukat éppen a háborúban szeretnék kiélni. A parasztság a maga egészében a háborút ma valami szörnyű istencsapásnak érzi.

*

Ez a nagyfokú tájékozatlanság persze, a siralmas belpolitikai helyzetnek a következménye. Sohase voltunk függetlenek, s most egyelőre *azt sem tudjuk, hol állunk*. Az eltelt két évtized alatt nem történt semmi ezen a téren. A magyar parasztság még ma is idegen a saját független hazájában. *Hogy megismerkedjen a nemzet külpolitikai kérdéseivel, ahhoz sajtószabadság, gyűlékezési és szervezkedési szabadság és az állampolgári jogok — köztük a választójog — teljessége kellene*. Még úgy is sok idő múlva szokna hozzá, hogy a magyar sors a mi sorsunk és irányítása a mi akaratunktól nem lehet független. Így ma hiába független az országunk és hiába csinálná az uralmon levő csoport a legügyesebb külpolitikát is: *a néptömegek hozzájárulása és helyeslése nélkül* diplomáciai manőverek azok s nem történelmi cselekedetek, mert nem épülnek bele a magyar valóságba és nem idegződnek bele a magyar nép lelkébe.

5. A *Szabadság* 1938. március 19-i száma — a lap fennállásának tízéves fordulója alkalmából — megszólaltatta a magyar politikai és szellemi élet számos kiválóságát. Így adta közre — mások mellett — Veres Péter alábbi vallomását Bajcsy-Zsilinszky Endre lapjáról:

Találkozásom a szabadsággal — a „Szabadság”-ban.

Legelső találkozásom a *Szabadság*-gal jónéhány esztendővel ezelőtt történt. Író voltam már, de a magyar közvélemény még nem tudott rólam. Inkább csak folyóiratokba s amellet legfeljebb, de nagyon ritkán, a szocialista munkásmozgalom lapjaiba írogattam. Éppen azért nem is tartott számon csak az a néhány értelmiségi ember, akik a folyóiratokat nemcsak megrendelni, hanem felválni és elolvasni is szokták. És természetesen a szocialista ipari- és földmunkásságnak az a kis élcsapata, amelyben számontartanak és figyelnek mindenkit, aki az osztály nagy, mozdulatlan tömegéből kidugja a fejét.

Ez az első találkozás úgy történt, hogy a *Szabadság* március 15-re akkor is ünnepi számot adott s ebben megszólaltatta nemcsak az ország ismert íróit és politikusait, hanem a parasztság íróit is: Szabó Pált, engem s még másokat is. Én megírtam a hozzászólást, természetesen hitem és meggyőződésem szerint és a *Szabadság* közölte abban a formában, ahogyan megírtam.

Ekkor találkoztam a szellemi szabadsággal — a „Szabadság”-ban . . .

Természetesen a teljes igazság az, hogy mint minden lapnak, a *Szabadságnak* is vannak elvi és anyagi szempontjai, amelyeknek a határát nem lépheti túl saját létének veszélyeztetése nélkül, mégis, amint én tapasztaltam, nemcsak a címében viseli a szabadságot, hanem a magyar lehetőségek közt érvényre is juttatja, hiszen sokszor olyan írásaimat is leközölte, amellyel a szerkesztőség talán nem értett egyet, de a szellemi szabadság érdekében — ami Magyarországon amúgy is alig van — mégis leközölte.

A fentiekben közre adtunk néhány, a *Szabadságban* megjelent Veres Péter-írást és a róla szóló két közleményt. A terjedelmi korlátok miatt nem törekedhettünk teljességre. A közölnél sokkal gazdagabb a *Szabadságban* fellelhető Veres Péter-publicisztika. Az olyan nem kevésbé érdekes írásaira, mint pl. *Mi lesz a Tiszántúllal?* (1937. febr. 14.), vagy *Hová vezet a parasztság fizikai leromlása?* (1938. dec. 24.) és *Ismét mozog a föld* (1937. júl. 25.) már nem jutott hely. Úgy véljük azonban, hogy a közölt írások is meggyőzően dokumentálják Veres Péter publicisztikai hagyatékának sokszínűségét és szerzőjének szoros kapcsolatait Bajcsy-Zsilinszky Endre lapjával: a *Szabadsággal*.